

Uitspraak Commissie van Beroep 2019-005B d.d. 5 februari 2020

(mr. W.J.J. Los, voorzitter, mr. A. Bus, prof. mr. D. Busch, mr. E.E. van Tuyll van Serooskerken-Röell en F.R. Valkenburg AAG RBA, leden, en mr. H.C. Dobbelaar-ten Cate, secretaris)

Samenvatting

Consumenten mogen verwachten dat de rente op hun doorlopend krediet gedurende de looptijd in de pas zal blijven met de relevante marktrente, zo bevestigt de Commissie van Beroep in deze einduitspraak. Dit oordeel is in lijn met de conclusies in de tussenuitspraken van januari en december jl. Als referentie voor de marktrente geldt vanaf 1 juni 2010 de rentereeks zoals De Nederlandse Bank (DNB) die publiceert. Voor de periode van 1 januari 1998 tot 1 juni 2010 dient de CBS-rentereeks gecorrigeerd met 0,91 procentpunt als referentie voor de marktrente. De bank moet voor deze consument de verschuldigde rente opnieuw berekenen en teveel betaalde rente terugbetalen.

Deze einduitspraak hangt samen met de uitspraak van 13 december 2019, gepubliceerd onder nummer 2019-005A.

1. De procedure in beroep

- 1.1 De Commissie van Beroep financiële dienstverlening (verder: Commissie van Beroep) heeft in deze zaak op 13 december 2019 een tussenuitspraak gegeven (nummer 2019-005A). De Commissie van Beroep verwijst daarnaar voor het verloop van de procedure tot die datum.
- 1.2 Consument en de Bank hebben zich vervolgens nader uitgelaten:
 - Consument bij brief van 19 december 2019
 - de Bank bij brief van 10 januari 2020
- 1.3 De deskundigen hebben op 13 januari 2020 bijlage 4 van hun rapport aangepast en aangevuld met de tabellen 9 en 10.

2. Het vervolg van de beoordeling van het beroep

Recente rechtspraak en het wijzigingsbeding

- 2.1 Bij de tussenuitspraak van 13 december 2019 heeft de Commissie van Beroep verwezen naar recente uitspraken van civiele rechters over bedingen die de kredietverstrekker de bevoegdheid geven om de rente te wijzigen, of meer specifiek (alleen) de opslagcomponent in de rente. Partijen is de gelegenheid gegeven om hun zienswijze kenbaar te maken ten aanzien van de vraag of en in hoeverre deze uitspraken van betekenis zijn voor de beslissing in deze zaak. Partijen hebben van die gelegenheid gebruik gemaakt.

- 2.2 In deze zaak gaat het om het beding dat de Bank de bevoegdheid geeft om de rente te wijzigen. De hiervoor bedoelde, recente uitspraken betreffen de vraag of een dergelijk beding oneerlijk is in de zin van Richtlijn 93/13/EEG betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (Richtlijn 93/13) of onredelijk bezwarend in zin van art 6:233, aanhef en onder a, van het Burgerlijk Wetboek (BW). Indien een dergelijk beding oneerlijk of onredelijk bezwarend is, behoort dit te worden vernietigd, tenzij de consument dit niet wenst.
- De bescherming die Consument en zijn partner aan deze bepalingen ontleen, vereist dat de Commissie van Beroep onderzoekt of uit de recente rechtspraak de conclusie volgt dat ook het onderhavige wijzigingsbeding oneerlijk is of onredelijk bezwarend. Is dit het geval, dan behoort de Commissie van Beroep dit beding alsnog te vernietigen, zodat dit buiten toepassing blijft. De Commissie van Beroep zou het beginsel van hoor en wederhoor schenden, indien zij dit onderzoek zou doen zonder partijen eerst de gelegenheid te hebben gegeven zich over dit punt uit te laten. Om die reden is de tussenuitspraak gegeven.
- 2.3 Het wijzigingsbeding is oneerlijk of onredelijk bezwarend, indien het beding het evenwicht tussen partijen in aanmerkelijke mate verstoort. Of dit het geval is, hangt af van alle omstandigheden van het geval. Het enkele feit dat het beding niet of niet voldoende transparant is, is een factor van betekenis, maar het is niet de enige factor.
- 2.4 Transparant wil zeggen dat Consument en zijn partner aan de hand van het beding vóór het sluiten van de kredietovereenkomst als redelijk omzichtige en oplettende consumenten konden voorzien wat de economische gevolgen van een wijziging van de rente voor hen in de toekomst zouden zijn. In deze zaak heeft de Commissie van Beroep in haar tussenuitspraak van 21 januari 2019 (nummer 2019-005) overwogen dat Consument en zijn partner bij het aangaan van de kredietovereenkomst redelijkerwijs mochten verwachten dat het wijzigingsbeding meebracht dat de rente op hun doorlopend krediet, kort gezegd, de marktrente zou volgen. Consument en zijn partner konden daarmee nog niet ten volle voorzien waartoe dit zou leiden, maar wel dat de rente in de pas zou blijven met de marktrente, en dat wijzigingen alleen zouden plaatsvinden bij het wijzigen van de marktrente.
- 2.5 Van belang is verder dat sprake is van een doorlopend krediet van Consument en zijn partner. Ten opzichte van een persoonlijke lening met een vaste rente en een vaste looptijd heeft dit krediet voor Consument en zijn partner het voordeel dat zij steeds tot de kredietlimiet konden lenen door opnamen te doen. Daarmee konden zij de looptijd van het krediet beïnvloeden en de bank dwingen om steeds nieuwe fondsen aan te trekken of fondsen beschikbaar te houden.
- De mogelijkheid van het wijzigen van de rente was daarbij niet alleen een nadeel. In die mogelijkheid lag immers besloten dat de rente ook kon dalen.
- Die mogelijkheid is er niet bij een vaste rente, behalve als partijen daarover samen tijdens de looptijd een nadere afspraak maken. In aanmerking genomen dat Consument en zijn partner bij het aangaan van de overeenkomst mochten verwachten dat de rente op het krediet de marktrente zou volgen, mochten zij verwachten dat de bank de rente op het krediet daadwerkelijk zou verlagen als de marktrente zou dalen. In zoverre bracht het

wijzigingsbeding hen ook een voordeel, dat zij niet zouden hebben gehad bij een vaste rente.

- 2.6 Het doorlopend krediet had daarnaast het voordeel dat Consument en zijn partner het krediet steeds, geheel of gedeeltelijk, zonder (noemenswaardige) kosten konden aflossen, ook bij het wijzigen van de rente. Die bevoegdheid vloeit voort uit de artikelen 7 en 9 van de algemene voorwaarden.
- 2.7 Uit het voorgaande blijkt dat tegenover nadelen die het wijzigingsbeding voor Consument en zijn partner meebracht, ook voordelen stonden. Naar het oordeel van de Commissie van Beroep wegen de voor- en nadelen zozeer tegen elkaar op dat het evenwicht niet in aanzienlijke mate in het nadeel van Consument en zijn partner werd verstoord. Het wijzigingsbeding is onder deze omstandigheden dus niet oneerlijk of onredelijk bezwarend. Om die reden is er geen grondslag voor het vernietigen van het wijzigingsbeding.

Referentierente en onderzoek deskundigen

Het onderzoek

- 2.8 De rente die Consument en zijn partner over het krediet moesten betalen, moest in de pas blijven met de marktrente. In dit geval is dit de rente volgens de toepasselijke DNB-rentereeks. Die rente is dus de referentierente. De Commissie van Beroep verwijst naar de tussenuitspraak van 13 december 2019, onder 2.1 tot en met 2.3.
- 2.9 De DNB-rentereeks loopt vanaf juni 2010. De deskundigen hebben onderzocht wat als referentierente kan gelden voor de periode tot juni 2010. De deskundigen hebben op verzoek van partijen en met instemming van de Commissie van Beroep in hun onderzoek ook de periode vóór 1 juli 2008 betrokken. Voor de onderhavige zaak is niet die hele periode van belang, maar de onderzoeksresultaten worden hiermee bruikbaar voor andere zaken, waarin die periode wél relevant is. Verder hebben de deskundigen op verzoek van partijen tevens onderzocht of er voor de periode vanaf juni 2010 een beter alternatief is voor het bepalen van de gemiddelde rente dan de DNB-rentereeks. De Commissie van Beroep heeft daarbij aan de deskundigen meegegeven dat een alternatieve referentierente moet voldoen aan de eis dat die voor consumenten toegankelijk en eenvoudig te hanteren is, en dus transparant.

Vanaf juni 2010: geen beter alternatief

- 2.10 Uit het rapport van de deskundigen blijkt dat er geen beter, voor consumenten toegankelijk en eenvoudig te hanteren, alternatief is voor de DNB-rentereeks voor het bepalen van de referentierente vanaf juni 2010. De Commissie van Beroep zal daarom voor het bepalen van de referentierente vanaf juni 2010 vasthouden aan de DNB-rentereeks. Partijen hebben daarmee ook ingestemd.

Tot juni 2010: CBS-rentereeks

- 2.11 Uit het rapport van de deskundigen blijkt verder dat op basis van een economische en statistische analyse de referentierente in de periode van 1 januari 1998 tot 1 juni 2010 kan worden bepaald aan de hand van de CBS-rentereeks. Deze CBS-rentereeks sluit adequaat aan bij de DNB-rentereeks, in die zin dat de beide reeksen dezelfde trend volgen. Partijen zijn het erover eens dat voor het bepalen van de referentierente in deze periode de CBS-rentereeks tot uitgangspunt moet worden genomen. Ook de Commissie van Beroep volgt de conclusies van de deskundigen op dit punt.

Correctie

- 2.12 Partijen hebben verder een discussie gevoerd over de vraag welke rentereeks van toepassing is op kredietovereenkomsten, zoals die van Consument en zijn partner, die zijn gesloten vóór 1 juni 2010 en op 1 juni 2010 doorliepen. Die discussie is van belang omdat de gemiddelde rente volgens de CBS-rentereeks op 1 juni 2010 0,91 procentpunt hoger lag dan de gemiddelde rente volgens de DNB-rentereeks. Beide partijen vinden dat het verschil moet worden overbrugd om een goede aansluiting tussen de reeksen te verkrijgen, maar zij stellen verschillende varianten voor: het verlagen van de rente volgens de CBS-rentereeks met 0,91 procentpunt of het verhogen van de rente volgens de DNB-rentereeks met 0,91 procentpunt. De deskundigen hebben in de tabellen 9 en 10 beide varianten uitgewerkt. Zij menen dat het niet is aan te raden om de rente volgens de DNB-rentereeks te verhogen.
- 2.13 De Commissie van Beroep heeft in de tussenuitspraak van 21 januari 2019 de DNB-rentereeks aanvaard als de referentierente. Deze referentierente moet worden gehanteerd vanaf 1 juni 2010 en deze rente is dus het uitgangspunt. De Commissie van Beroep ziet ook geen rechtvaardiging om wat betreft de referentierente onderscheid te maken tussen kredietovereenkomsten die vóór of vanaf 1 juni 2010 zijn gesloten. Voor de periode tot 1 juni 2010 brengt dit mee dat de CBS-rentereeks moet worden gecorrigeerd, zodat de hoogte daarvan aansluit bij de DNB-rentereeks. De rente volgens de CBS-rentereeks wordt daartoe verlaagd met 0,91 procentpunt.

Tussenconclusie: de referentierente

- 2.14 Het voorgaande leidt tot de beslissing dat de referentierente als volgt moet worden bepaald:
- in de periode van 1 maart 2000 tot 1 juni 2010: conform de CBS-rentereeks, maar met een aftrek van 0,91 procentpunt
 - in de periode van 1 juni 2010 tot heden: conform de DNB-rentereeks.
- 2.15 De nominale en effectieve referentierente is in het deskundigenrapport opgenomen als tabel 9. De Commissie van Beroep verwijst daarnaar en maakt de tabel tot onderdeel van deze uitspraak.

Geen bandbreedte

- 2.16 De deskundigen hebben zich nog de vraag gesteld of er een bandbreedte rondom de referentierente moet worden gehanteerd, om recht te doen aan verschillen die kunnen optreden. De Commissie van Beroep begrijpt dat het dan gaat om verschillen die kunnen bestaan tussen de referentierente op basis van de DNB-rentereeks en de werkelijke gemiddelde rente, omdat (nog) niet van elke kredietaanbieder de fundingkosten, winstmarge en risico-opslagen per klantcategorie publiek beschikbaar zijn en in de DNB-reeks zijn verwerkt. Er is echter volgens de deskundigen geen onderzoek beschikbaar met behulp waarvan (vuist)regels voor het bepalen van een bandbreedte kunnen worden geformuleerd. De Commissie van Beroep zal reeds om deze reden op dit moment geen bandbreedte vaststellen. Partijen hebben daar overigens ook niet om verzocht.

De relevante periode in deze zaak

- 2.17 Consument heeft aan de hand van het eindrapport van de deskundigen geconstateerd dat het niet juist is wat hij heeft verondersteld, namelijk dat de rente op het krediet van hem en zijn partner in de periode tot medio 2008 globaal genomen de marktrente op doorlopende kredieten voor consumenten heeft gevolgd. Dat is blijkens de uitkomst van het onderzoek het geval geweest tot ongeveer 2005. Hij heeft alsnog verzocht om dit aspect in aanmerking te nemen. De Bank heeft ermee ingestemd dat ten aanzien van Consument de periode vanaf 1 januari 2005 in aanmerking wordt genomen. De Commissie van Beroep zal dit doen.

Overige verweren van de Bank

- 2.18 De Bank heeft in de procedure bij de Geschillencommissie nog verweren gevoerd die erop neerkomen dat Consument niets van de Bank heeft te vorderen omdat zijn vordering al deels was verjaard toen hij die in 2017 aan de orde stelde. Bij brief van 18 februari 2019 heeft de Bank daaraan herinnerd en verzocht om die verweren alsnog te beoordelen. De Bank heeft bij e-mail van 7 oktober 2019 desgevraagd bevestigd dat zij ervan afziet om die verweren nog toe te lichten. De Commissie van Beroep begrijpt hieruit, mede in het licht van de proceshouding van de Bank, dat de Bank die verweren in deze zaak heeft laten varen, met name gelet op het belang bij een inhoudelijke beslissing over de referentierente en het belang bij een voortvarende eindbeslissing, welke belangen zij na de eerste tussenuitspraak van de Commissie van Beroep en gedurende het onderzoek door de deskundigen voortdurend heeft benadrukt. Overigens gaat het beroep op verjaring niet op, omdat de Bank niet heeft kunnen aantonen dat Consument er al langer dan vijf jaren mee bekend was dat de rente op zijn krediet de marktrente vanaf 1 januari 2005 niet meer volgde, toen hij in 2017 daarover klaagde. In de periode dat hij daarmee onbekend was, heeft hij niet daadwerkelijk een rechtsvordering kunnen instellen, zodat de verjaringstermijn niet begon te lopen.

Opdracht voor de Bank

- 2.19 De Bank zal de door Consument verschuldigde kredietvergoeding in de genoemde periode vanaf 1 januari 2005 opnieuw moeten berekenen om die in de pas te houden met de referentierente. Zij dient daarbij het verschil tussen de kredietvergoeding en de referentierente, zoals dit verschil was op 1 januari 2005, te handhaven gedurende de periode daarna. De kredietvergoeding moet met redelijke intervallen worden aangepast, zoals is vermeld in de tussenuitspraak van 21 januari 2019 onder 5.10.

Slotsom

- 2.20 De slotsom is dat het advies van de Geschillencommissie niet in stand kan blijven. De Commissie zal een andere beslissing daarvoor in de plaats stellen.

Proceskosten

- 2.21 De Commissie van Beroep kent aan Consument een tegemoetkoming toe in de kosten van zijn gemachtigde. De tegemoetkoming stelt de Commissie met toepassing van het liquidatietarief vast op:
- € 500,00 (tarief VI, 2 punten) voor de procedure bij de Geschillencommissie
 - € 1.500,00 (tarief VI, 3 punten) voor de procedure bij de Commissie van Beroep Ook moet de Bank aan Consument de eigen bijdrage van € 500,00 vergoeden, die Consument voor het instellen van beroep heeft betaald.
- De kosten van het onderzoek door de deskundigen heeft de Bank voor haar rekening genomen.

3. Beslissing

- 3.1 De Commissie van Beroep stelt de volgende beslissing in de plaats van het bindend advies van de Geschillencommissie:
- 3.2 De Bank moet binnen zes weken na heden:
- de kredietvergoeding die Consument aan de Bank verschuldigd is in de periode van 1 januari 2005 tot heden aanpassen, zoals hiervoor onder 2.19 is weergegeven;
 - aan Consument terugbetalen het verschil tussen de in die periode in rekening gebrachte en betaalde kredietvergoeding en de kredietvergoeding die de Bank in die periode in rekening mocht brengen;
 - € 2.500,00 aan Consument betalen voor diens proceskosten.

Bijlage: Tabel 9 van het rapport Onderzoek referentierente doorlopend consumptief krediet, versie 13 januari 2020, van prof. dr. T.P. Kocken, dr. ir. R. Lord en prof. dr. A.M.H. Slager RBA.

Tabel 9: Gecombineerde CBS en DNB reeks (effectief en nominaal) – gedeelte vóór juni 2010 is verlaagd

Maand	Effectieve rente	Nominale rente
1998 januari	0,0812	0,0783
1998 februari	0,081	0,0781
1998 maart	0,0806	0,0777
1998 april	0,0864	0,083
1998 mei	0,086	0,0827
1998 juni	0,0817	0,0787
1998 juli	0,0865	0,0831
1998 augustus	0,0842	0,081
1998 september	0,0844	0,0812
1998 oktober	0,0817	0,0787
1998 november	0,0792	0,0764
1998 december	0,0815	0,0786
1999 januari	0,0779	0,0752
1999 februari	0,0789	0,0761
1999 maart	0,075	0,0725
1999 april	0,0742	0,0718
1999 mei	0,0723	0,07
1999 juni	0,0749	0,0724
1999 juli	0,074	0,0716
1999 augustus	0,0743	0,0719
1999 september	0,072	0,0697
1999 oktober	0,0738	0,0714
1999 november	0,0744	0,0719
1999 december	0,0744	0,0719
2000 januari	0,0781	0,0754
2000 februari	0,0787	0,076
2000 maart	0,0805	0,0776
2000 april	0,0785	0,0758
2000 mei	0,0804	0,0775
2000 juni	0,0814	0,0785
2000 juli	0,083	0,0799
2000 augustus	0,082	0,079
2000 september	0,0862	0,0829
2000 oktober	0,0905	0,0869
2000 november	0,0909	0,0872
2000 december	0,0919	0,0881
2001 januari	0,089	0,0854
2001 februari	0,0885	0,085
2001 maart	0,0887	0,0852
2001 april	0,09	0,0863
2001 mei	0,0899	0,0863
2001 juni	0,0896	0,086
2001 juli	0,0913	0,0876
2001 augustus	0,0911	0,0874
2001 september	0,0907	0,087
2001 oktober	0,091	0,0873
2001 november	0,0902	0,0866
2001 december	0,0891	0,0856
2002 januari	0,0904	0,0867
2002 februari	0,09	0,0863
2002 maart	0,0893	0,0857
2002 april	0,0885	0,085
2002 mei	0,0883	0,0848
2002 juni	0,0879	0,0844

KiFiD

HET FINANCIËLE KLACHTENINSTITUUT

2002 juli	0,0822	0,0792
2002 augustus	0,086	0,0826
2002 september	0,0857	0,0825
2002 oktober	0,0861	0,0828
2002 november	0,0853	0,082
2002 december	0,0861	0,0828
2003 januari	0,0862	0,0829
2003 februari	0,0868	0,0834
2003 maart	0,084	0,0808
2003 april	0,0834	0,0803
2003 mei	0,0873	0,0839
2003 juni	0,0827	0,0797
2003 juli	0,0831	0,08
2003 augustus	0,0857	0,0824
2003 september	0,0848	0,0816
2003 oktober	0,0841	0,081
2003 november	0,0836	0,0805
2003 december	0,0855	0,0823
2004 januari	0,0821	0,0791
2004 februari	0,0826	0,0796
2004 maart	0,0819	0,0789
2004 april	0,0813	0,0784
2004 mei	0,0831	0,08
2004 juni	0,0822	0,0792
2004 juli	0,0795	0,0767
2004 augustus	0,0835	0,0804
2004 september	0,0807	0,0778
2004 oktober	0,0799	0,077
2004 november	0,0781	0,0754
2004 december	0,08	0,0771
2005 januari	0,0819	0,0789
2005 februari	0,0809	0,078
2005 maart	0,0817	0,0787
2005 april	0,0813	0,0784
2005 mei	0,0826	0,0796
2005 juni	0,0821	0,0791
2005 juli	0,0821	0,0791
2005 augustus	0,0822	0,0792
2005 september	0,0813	0,0784
2005 oktober	0,0805	0,0776
2005 november	0,0807	0,0778
2005 december	0,0792	0,0764
2006 januari	0,0796	0,0768
2006 februari	0,0798	0,077
2006 maart	0,081	0,0781
2006 april	0,0812	0,0783
2006 mei	0,082	0,079
2006 juni	0,0816	0,0786
2006 juli	0,0807	0,0778
2006 augustus	0,0816	0,0786
2006 september	0,0818	0,0788
2006 oktober	0,0828	0,0797
2006 november	0,0818	0,0788
2006 december	0,0801	0,0773
2007 januari	0,0847	0,0815
2007 februari	0,084	0,0808
2007 maart	0,0849	0,0816
2007 april	0,0856	0,0823
2007 mei	0,0871	0,0837
2007 juni	0,0865	0,0832

KiFiD

HET FINANCIËLE KLACHTENINSTITUUT

2007 juli	0,0862	0,0829
2007 augustus	0,0869	0,0835
2007 september	0,0878	0,0844
2007 oktober	0,0868	0,0834
2007 november	0,0875	0,0841
2007 december	0,0856	0,0823
2008 januari	0,0904	0,0867
2008 februari	0,0922	0,0884
2008 maart	0,0893	0,0857
2008 april	0,0903	0,0867
2008 mei	0,0899	0,0862
2008 juni	0,0912	0,0875
2008 juli	0,0904	0,0868
2008 augustus	0,0915	0,0878
2008 september	0,093	0,0891
2008 oktober	0,09	0,0864
2008 november	0,0927	0,0889
2008 december	0,0926	0,0887
2009 januari	0,0906	0,087
2009 februari	0,0888	0,0852
2009 maart	0,0897	0,0861
2009 april	0,0885	0,085
2009 mei	0,089	0,0854
2009 juni	0,0903	0,0867
2009 juli	0,084	0,0808
2009 augustus	0,0848	0,0816
2009 september	0,0856	0,0823
2009 oktober	0,0815	0,0786
2009 november	0,0819	0,079
2009 december	0,0819	0,0789
2010 januari	0,0823	0,0793
2010 februari	0,0806	0,0777
2010 maart	0,0798	0,077
2010 april	0,0808	0,0779
2010 mei	0,0805	0,0776
2010 juni	0,0811	0,0782
2010 juli	0,0805	0,0777
2010 augustus	0,0798	0,077
2010 september	0,0802	0,0774
2010 oktober	0,0796	0,0768
2010 november	0,0801	0,0773
2010 december	0,0797	0,0769
2011 januari	0,0782	0,0755
2011 februari	0,0808	0,078
2011 maart	0,0798	0,077
2011 april	0,0788	0,0761
2011 mei	0,0783	0,0756
2011 juni	0,0786	0,0759
2011 juli	0,0801	0,0773
2011 augustus	0,08	0,0772
2011 september	0,081	0,0781
2011 oktober	0,0801	0,0773
2011 november	0,0805	0,0777
2011 december	0,0801	0,0773

2012 januari	0,0795	0,0767
2012 februari	0,0815	0,0786
2012 maart	0,0807	0,0779
2012 april	0,0805	0,0777
2012 mei	0,0805	0,0777
2012 juni	0,081	0,0781
2012 juli	0,0804	0,0776
2012 augustus	0,0796	0,0768
2012 september	0,0805	0,0777
2012 oktober	0,08	0,0772
2012 november	0,0807	0,0779
2012 december	0,0807	0,0779
2013 januari	0,0808	0,078
2013 februari	0,0807	0,0779
2013 maart	0,0807	0,0779
2013 april	0,0807	0,0779
2013 mei	0,0807	0,0779
2013 juni	0,0807	0,0779
2013 juli	0,0807	0,0779
2013 augustus	0,0807	0,0779
2013 september	0,0797	0,0769
2013 oktober	0,0797	0,0769
2013 november	0,0797	0,0769
2013 december	0,0797	0,0769
2014 januari	0,0797	0,0769
2014 februari	0,0797	0,0769
2014 maart	0,0797	0,0769
2014 april	0,0796	0,0768
2014 mei	0,0796	0,0768
2014 juni	0,0796	0,0768
2014 juli	0,0796	0,0768
2014 augustus	0,0795	0,0767
2014 september	0,0795	0,0767
2014 oktober	0,0795	0,0767
2014 november	0,0795	0,0767
2014 december	0,0789	0,0762
2015 januari	0,0789	0,0762
2015 februari	0,0788	0,0761
2015 maart	0,0787	0,076
2015 april	0,0787	0,076
2015 mei	0,0786	0,0759
2015 juni	0,0784	0,0757
2015 juli	0,0784	0,0757
2015 augustus	0,0785	0,0758
2015 september	0,0728	0,0705
2015 oktober	0,0728	0,0705
2015 november	0,0726	0,0703
2015 december	0,072	0,0697
2016 januari	0,072	0,0697
2016 februari	0,0719	0,0696
2016 maart	0,072	0,0697
2016 april	0,0716	0,0694
2016 mei	0,0715	0,0693
2016 juni	0,0726	0,0703
2016 juli	0,0708	0,0686
2016 augustus	0,07	0,0678
2016 september	0,07	0,0678
2016 oktober	0,0696	0,0675
2016 november	0,0696	0,0675
2016 december	0,0695	0,0674

2017 januari	0,0694	0,0673
2017 februari	0,0694	0,0673
2017 maart	0,0694	0,0673
2017 april	0,069	0,0669
2017 mei	0,0684	0,0663
2017 juni	0,0684	0,0663
2017 juli	0,0683	0,0663
2017 augustus	0,0684	0,0663
2017 september	0,0683	0,0663
2017 oktober	0,0683	0,0663
2017 november	0,0679	0,0659
2017 december	0,0679	0,0659
2018 januari	0,0678	0,0658
2018 februari	0,0674	0,0654
2018 maart	0,0676	0,0656
2018 april	0,0676	0,0656
2018 mei	0,0674	0,0654
2018 juni	0,0671	0,0651
2018 juli	0,0665	0,0646
2018 augustus	0,0656	0,0637
2018 september	0,0652	0,0633
2018 oktober	0,0662	0,0643
2018 november	0,0659	0,064
2018 december	0,0661	0,0642
2019 januari	0,0665	0,0646
2019 februari	0,066	0,0641
2019 maart	0,0656	0,0637
2019 april	0,0654	0,0635
2019 mei	0,0652	0,0633
2019 juni	0,0648	0,063
2019 juli	0,0643	0,0625
2019 augustus	0,0643	0,0625
2019 september	0,0641	0,0623
2019 oktober	0,064	0,0622
2019 november	0,0639	0,0621

Tabel 9: Gecombineerde CBS en DNB reeks (effectief en nominaal) – gedeelte vóór juni 2010 is verlaagd